

Хом'яков Д.О.

ад'юнкт науково-організаційного відділу

Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕДАЧ ТОВАРІВ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Постановка проблеми. Для України, як і для всякої іншої нової держави, період становлення суверенітету був пов'язаний з невідкладним вирішенням цілого пакету теоретичних і практичних проблем. Однією з найактуальніших та найважливіших із них є пошук можливостей збільшення валютних надходжень в бюджет країни, край необхідних для перебудови народного господарства і виходу України з кризового стану. При цьому важливе значення мають заходи по розробці, опрацюванню та практичному впровадженню в життя адекватної новим умовам зовнішньоекономічної політики України, включаючи розповсюдження ринкових відносин у сфері експортно-імпорتنих операцій з продукцією військового призначення та подвійного використання.

Разом з тим контроль за нерозповсюдженням зброї масового знищення, засобів її доставки, обмеження передач звичайного озброєння та протидія тероризму є важливими напрямками міжнародної діяльності та національної політики провідних держав світу. Необхідність впровадження ефективних механізмів контролю за цими процесами стала підставою для запровадження низки міждержавних режимів контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, в тому числі й на Україні. Перетин кордону України товарів військового призначення та подвійного використання є дуже складним та бюрократизованим процесом який в основі використовує нормативні документи застарілого зразку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, пов'язана з експортним

контролем та міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, досліджувалася такими українськими та російськими фахівцями, як В.І. Антипов, В.М. Бегма, С.В. Проскуркін, В.П. Сладкевич, С.І. Харченко, О.М. Гришуткін, П.В. Комаров, О.П. Джабієв, М.В. Терьохін та ін. [1; 2; 15; 16].

Разом з тим аналіз робіт вищезазначених вчених дає змогу дійти висновку, що українськими фахівцями розроблявся лише економічний та політичний аспекти міжнародної торгівлі продукцією військового призначення та подвійного використання, а також окремі аспекти існуючої системи експортного контролю, а питання правового регулювання діяльності суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів військового призначення не розкриті.

Формулювання завдання дослідження. З огляду на таку ситуацію існує потреба у дослідженні діяльності суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів військового призначення. Виходячи з актуальності теми винесеною у заголовок статті, не претендуючи на всебічне висвітлення всіх аспектів зазначеної теми, автор поставив перед собою завдання розкрити основні проблемні аспекти стосовно удосконалення правового поля діяльності суб'єктів здійснення міжнародних товарів військового призначення.

Виклад основного матеріалу. Особливо слід звернути увагу на те, що національним законодавством України на суб'єкта здійснення міжнародних передач товарів, на етапі здійснення експортних процедур покладено ряд дій щодо витребування з кон-

трагента міжнародного імпортного сертифікату, сертифікату підтвердження доставки та сертифікату кінцевого споживача, що є не повністю урегульовано та закріплено на міжнародному рівні [4; 5]. Отже не існує одної, загальної для всіх, міжнародної норми яка б зобов'язувала державу на території якої знаходиться як імпортер так і кінцевий споживач, проводити дії щодо стимулювання надання зазначених сертифікатів.

Також одною із основних проблем національного законодавства треба виділити проблему збереження інтелектуальної власності та розвитку військово-технічного співробітництва в галузі експорту [9; 13]. Необхідність реформування національного законодавства в галузі митного оформлення перетину кордонів вантажами військового призначення та подвійного використання зумовлена потребою України в забезпеченні активної участі у технологічному обміні, а також усвідомленні необхідності протидії неконтрольованого витоку закордон українських технологій, що в свою чергу завдає нищівної шкоди національному військово-промислому комплексу та економіці України.

Варто звернути увагу на ті сфери, що забезпечують національну безпеку України. Усім підприємствам та організаціям, які входять до ядра ОПК, крім казенних, належить функціонувати на основі комерційного розрахунку. Саме їм мають надаватися першочергові державні замовлення, різні пільги та стимули, у тому числі податкові тощо [1]. Це стосується, зокрема, науково-дослідних інститутів та дослідно-конструкторських організацій. Вони потребують державної фінансової підтримки, інвестицій для збереження і розвитку науково-технічного потенціалу, державної допомоги в освоєнні ринків збуту ОВТ, у науково-технічній співпраці з зарубіжними країнами. Без виваженого селективного державного протекціонізму більшість з них не зможе адаптуватись і успішно діяти

в умовах ринкової економіки. Слід зазначити, що після скасування спільного наказу Державної служби експортного контролю, Служби безпеки та Державної митної служби України від 05.06.2003 р. № 135/222/386 «Про затвердження Положення про взаємодію України, Служби безпеки України та Державної митної служби України при здійсненні державного контролю за міжнародними передачами товарів спеціального призначення» з'явилися прогалини в схемі взаємодії Державної митної служби України з Державною службою експортного контролю України [10]. Це особливо стосується процедури фактичного ввезення/вивезення товарів військового призначення та подвійного використання суб'єктами здійснення міжнародних передач товарів, що оформили генеральний або відкритий дозвіл чи висновок. Це може бути використано для зловживань у цій сфері діяльності та призвести до завдання шкоди економіці України.

Висновки. Отже, при здійсненні процедур по реформуванню національного законодавства слід враховувати помилки та досягнення лідерів світового ринку озброєння. Такими лідерами є США, Росія, Франція, Німеччина, Велика Британія, Італія, Китай, Нідерланди, Білорусь та Україна, що займають 92% світових поставок озброєння та військової техніки. Також для успішної діяльності на світовому ринку озброєнь суб'єктам ОПК України слід розробити та постійно вдосконалювати комплексну стратегію ринкової боротьби, яка б враховувала тенденції розвитку світового ринку та ґрунтувалась на конкурентних перевагах вітчизняного ОПК. З метою завоювання нових для України ринків озброєння та вибору стратегії військово-технічного співробітництва необхідною умовою є вивчення конкретного регіону, військово-політичного балансу сил на ньому, фінансової спроможності держав, ставлення країн-імпортерів до військового експорту, присутність традиційних експортерів на цьому ринку тощо.

Анотація

У статті розглядається проблема правових аспектів діяльності суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів військового призначення. Автор пропонує ряд заходів стосовно розширення Україною ринків озброєння.

Ключові слова: товари військового призначення, національне законодавство, імпортер.

Аннотация

В статье рассматривается проблема правовых аспектов деятельности субъектов осуществления международных передач товаров военного назначения. Автор предлагает ряд мер по расширению Украине рынков сбыта вооружения.

Ключевые слова: товары военного назначения, национальное законодательство, импортер.

Khomiakov D.O. Legal aspects of activities of the subjects of international transfers of military goods

Summary

Investigate the question of the subjects of the transfer of goods under expert control.

Key words: military goods, national legislation, importer.

Список використаних джерел:

1. Бегма В.М. Світовий ринок озброєння та особливості маркетингу продукції військово-технічного призначення // Економіка України. – 2000, – №6. – С. 73-79.
2. Бегма В.М. Тенденції розвитку військової промисловості країн Європи та США // Економіка промисловості України (Збірник наукових праць. Рада по вивченню продуктивних сил України). – 2000, – С. 243-252.
3. Питання Державної служби експортного контролю України: Указ Президента України № 342 від 17.04.2002 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
4. План дій «Україна – Європейський Союз» від 12.02.2005 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
5. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України № 549-ІУ від 20.02.2003 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
6. Про Державну службу експортного контролю України: Указ Президента України № 1265 від 27.12.2001 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
7. Про затвердження Інструкції про реєстрацію в Держекспортконтролі суб'єктів підприємницької діяльності України як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів: Наказ Державної служби експортного контролю України № 31 від 27.04.2009 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
8. Про затвердження Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007–2009 роки: Постанова КМУ № 1767 від 20.12.2006 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
9. Про затвердження орієнтовного плану законопроектних робіт на 2008 рік: Розпорядження КМУ № 534-р від 26.03.2008 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.

10. Про затвердження Положення про Державну службу експортного контролю України: Постанова КМУ № 830 від 13.06.2007 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
11. Про затвердження Положення про порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю: Постанова КМУ № 767 від 15.07.1997 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
12. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення: Постанова КМУ № 1807 від 20.11.2003 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
13. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання: Постанова КМУ № 86 від 28.01.2004 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
14. Про порядок встановлення (скасування) обмежень на експорт товарів відповідно до міжнародних зобов'язань України: Указ Президента України № 861 від 15.07.1999 р. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua.html>.
15. Харченко С.І. Основні напрями реструктуризації оборонно-промислового комплексу України в контексті світового досвіду // Зовнішня торгівля: право та економіка: Наук. журнал. – К.: УАЗТ, 2003. – № 8. – С. 51–56.
16. Харченко С.І. Особливості функціонування та перспективи розвитку ринку озброєнь Азіатсько-Тихоокеанського регіону // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Наук. журн. – Вип. 1.– К.: НАУ, 2004. – С. 282–286.